

УДК 331.2

О. Л. Тоцька – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і кредиту Волинського національного університету імені Лесі Українки

Рейтингове оцінювання оплати праці освітян України, Росії, Білорусі

Роботу виконано на кафедрі фінансів і кредиту ВНУ ім. Лесі Українки

Сформовано рейтинги видів економічної діяльності за рівнем середньомісячної заробітної плати в Україні, Росії, Республіці Білорусь. Визначено позицію, яку займає в цих рейтингах освіта.

Ключові слова: заробітна плата, освіта, рейтинг, вид економічної діяльності, Україна, Росія, Республіка Білорусь.

Тоцькая О. Л. Рейтинговое оценивание оплаты труда работников образования Украины, России, Беларуси. Сформированы рейтинги видов экономической деятельности по уровню среднемесячной заработной платы в Украине, России, Республике Беларусь. Определена позиция, которую занимает в этих рейтингах образование.

Ключевые слова: заработная плата, образование, рейтинг, вид экономической деятельности, Украина, Россия, Республика Беларусь.

Totska O. L. Rating Evaluation of Payment of Labour of Teachers of Ukraine, Russia, Byelorussia. Ratings of types of economic activity are formed after the level of the average monthly salary in Ukraine, Russia, Republic Byelorussia. Position which is occupied in these ratings by education is determined.

Key words: salary, education, rating, type of economic activity, Ukraine, Russia, Republic Byelorussia.

Постановка наукової проблеми та її значення. Одним із найважливіших питань, яке хвилює працівників будь-якої установи чи підприємства, безперечно є рівень їхньої заробітної плати. Цей показник залежить насамперед від сфери діяльності кожної людини, а також від того, чи фінансується ця сфера з державного бюджету країни, чи ні. Оскільки такий вид економічної діяльності, як освіта, особливо вища, створює умови для самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства і держави у кваліфікованих фахівцях, то надзвичайно важливим є адекватна оплата праці освітян.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Дослідженню фінансової діяльності у сфері освіти присвятили свої наукові праці такі вітчизняні економісти-теоретики, як Ю. Ю. Бенедик, Т. М. Боголіб, Н. В. Волкова, О. М. Робак, Л. М. Яременко [1–5] та ін. Зокрема, вони аналізували стан і тенденції фінансування вищої школи в Україні [1], систему й методи фінансового аналізу фінансово-господарської діяльності ВНЗ [2], ефективність використання коштів ВНЗ [3], казначейське обслуговування навчальних закладів [4], проводили моделювання системи ефективного управління фінансовими потоками МОН України [5] тощо. Але в цих публікаціях дослідження проводилося тільки на основі даних по Україні та без акцентування уваги на показниках зарплати.

Мета та завдання статті. Метою цієї статті є оцінка оплати праці у сфері освіти в Україні поряд з іншими видами економічної діяльності та порівняння отриманих даних з аналогічними в сусідніх країнах – Росії та Білорусі. Для її реалізації потрібно вирішити такі завдання:

1) побудувати рейтинги видів економічної діяльності за рівнем середньомісячної заробітної плати за 2000–2009 роки;

2) визначити позицію, яку в цих рейтингах займає освіта.

Виклад основного матеріалу. Для початку аналізу побудуємо таблиці, у яких будуть наведені показники середньомісячної заробітної плати в Україні, Росії, Білорусі в різних сферах економічної діяльності за останні десять років (див. табл. 1, 3, 5). Дані візьмемо з веб-сторінок офіційних статистичних установ цих країн [6–8]. Слід зазначити, що в табл. 5 показники наведені в масштабі цін, діючих із 1 січня 2000 року, тобто зменшені в 1000 разів. Як бачимо, в Україні виділяють 14 основних видів економічної діяльності, у Росії – 15, у Республіці Білорусь – 17, серед яких є й освіта.

На основі цих таблиць сформуємо інші, в яких відобразимо рейтинги видів економічної діяльності за рівнем середньомісячної заробітної плати (див. табл. 2, 4, 6). У них 1 означатиме найвищу позицію, тобто найбільшу заробітну плату, а 14, 15, 17 – найнижчу серед усіх видів економічної діяльності в Україні, Росії та Білорусі, відповідно.

Проаналізувавши результати, взяті з табл. 2, бачимо, що в Україні останні десять років найбільшу заробітну плату отримують працівники, які займаються фінансовою діяльністю, а найменшу – працівники сільського господарства, мисливства (у 2000–2006 роках) та рибальства і рибництва (у 2007–2009 роках). Рівень оплати праці освітян найчастіше перебував на 9-10-й позиції з 14, хоча в останній рік перемістився на 7-му позицію. У 2009-му р. заробітна плата у сфері освіти була у 2,51 раза нижча, ніж у фінансовій діяльності, і в 1,57 раза вища, ніж у рибальстві та рибництві.

Із табл. 4 бачимо, що в Росії останні вісім років найбільша заробітна плата нараховується у сфері видобутку корисних копалин (у 2000–2001 роках) та фінансовій діяльності (у 2002–2007 роках), а найменша – у сільському господарстві, мисливстві і лісовому господарстві. Рівень оплати праці працівників освіти стабільно перебуває на 14-й, тобто передостанній позиції, причому у 2007-му заробітна плата у сфері освіти була в 3,97 раза нижча, ніж у фінансовій діяльності і в 1,43 раза вища, ніж у сільському господарстві, мисливстві й лісовому господарстві.

Проаналізувавши результати табл. 6, бачимо, що в Республіці Білорусь протягом останніх дев'яти років найбільшу заробітну плату отримували працівники в будівництві (у 2000 році), інформаційно-обчислювальному обслуговуванні (у 2002–2004 роках) й науці та науковому обслуговуванні (у 2001, 2005–2008 роках), а найменшу – у сільському господарстві (у 2000–2004 роках) та невиробничих видах побутового обслуговування населення (у 2005–2008 роках). Рівень оплати праці освітян коливається від 10 до 14 позиції, причому з 2002-го помітна тенденція до погіршення цього показника. Окрім того, у 2008 році заробітна плата у сфері освіти була в 1,96 раза нижча, ніж у науці та науковому обслуговуванні, і в 1,31 раза вища, ніж у невиробничих видах побутового обслуговування населення.

Узагальнюючи отримані дані можна зробити такі **висновки**:

1) розрив між найбільшим на найменшим рівнем середньомісячної заробітної плати в Україні становить 3,93 раза, Росії – 5,68, Білорусі – 2,57 раза;

2) сфера освіти не є пріоритетною за рівнем оплати праці ні в Україні, ні в Росії та Білорусі, причому в Росії рейтинг освіти, порівняно з іншими видами економічної діяльності, гірший, ніж в Україні та Республіці Білорусь.

Для підвищення рівня заробітної плати освітян доцільно, з одного боку, збільшити видатки державного бюджету на освіту, а з іншого – навчальним закладам розширити спектр платних освітніх послуг.

Література

1. Бенедик Ю. Ю. Стан і тенденції фінансування вищої освіти в Україні / Ю. Ю. Бенедик // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Сер. : екон. науки. – 2009. – № 7. – С. 11–17.
2. Боголіб Т. М. Система і методи фінансового аналізу фінансово-господарської діяльності ВНЗ / Т. М. Боголіб // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 50–62.
3. Волкова Н. В. Ефективність використання коштів ВНЗ / Н. В. Волкова // Фінанси України. – 2005. – № 5. – С. 66–71.
4. Яременко Л. М. Казначейське обслуговування навчальних закладів / Л. М. Яременко // Фінанси України. – 2005. – № 4. – С. 19–23.
5. Робак О. М. Моделювання системи ефективного управління фінансовими потоками Міністерства освіти і науки України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.11 / О. М. Робак : Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2007. – 18 с.
6. Веб-сторінка Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Веб-сторінка Федеральної служби державної статистики Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gks.ru/free_doc/2008/b08_13/06-08.htm
8. Веб-сторінка Національного статистичного комітету Республіки Білорусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://belstat.gov.by/homep/ru/indicators/wages.php>

Статтю подано до редколегії
28.10.2010 р.